

УДК 346:621

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В ДІЯЛЬНОСТІ ТЕЛЕРАДІОКОМПАНІЙ

О. В. КОНОНОВА,

*здобувач кафедри господарського права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків*

Розглянуто правові засади забезпечення інформаційної безпеки держави в діяльності телерадіокомпаній в Україні, що зумовлено необхідністю впорядкування суспільних відносин, які виникають між фізичними та юридичними особами, об'єднаннями громадян та органами публічної адміністрації щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації.

Ключові слова: інформаційна безпека, державна інформаційна політика, організації телерадіомовлення, державна пропаганда.

Відповідно до ст. 34 Конституції України [4] кожному гарантується право на свободу думки і слова, вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен громадянин має право вільно збирати, зберігати, використовувати й поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Але здійснення цих прав може бути обмежене законодавцем. Зокрема, обмеження доступу до інформації здійснюється відповідно до Закону України «Про інформацію» при дотриманні сукупності таких вимог: 1) виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя; 2) розголошення інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам; 3) шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні [12].

Між тим свобода інформації є не лише визначальним природним правом

(свободою) людини, вона лежить в основі побудови вільного інформаційного суспільства, яке не може повноцінно відбутися без забезпечення свободи інформації своїх громадян [2]. На думку правознавців, свобода інформації – це принцип конституційного (суспільного, державного) ладу демократичної, правової держави, окремий політичний, правовий інститут. Як правовий інститут свобода інформації є досить широким та різнобічним, що унеможливорює достатнє конституційно-правове регулювання суспільних відносин у цій галузі [5]. Саме тому в ст. 21 Закону України «Про інформацію» роз'яснюється, що інформація державних органів та органів місцевого самоврядування доводиться до відома зацікавлених осіб, зокрема шляхом опублікування її в друкованих засобах масової інформації або публічного оголошення через аудіо- та аудіовізуальні засоби масової інформації [12]. Причому законодавчі та інші нормативні акти, що стосуються прав, свобод і законних інтересів громадян, не доведені до публічного відома, не мають юридичної сили.

Дослідження порядку здійснення діяльності суб'єктами господарювання в різних галузях національної економіки були предметом досліджень таких правознавців, як О. М. Вінник, Д. В. Задихайло, Г. Л. Знаменський, В. К. Мамутов, В. М. Пашков, О. П. Подцерковний, В. А. Устименко, В. С. Щербина та ін. Однак зазначенні науковці не приділяли достатньої уваги особливостям здійснення господарської діяльності організаціями телерадіомовлення та забезпеченню інформаційної безпеки держави при здійсненні такої діяльності.

Метою статті є впорядкування суспільних відносин, які виникають між фізичними та юридичними особами, об'єднаннями громадян та органами публічної адміністрації щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації, а також дослідження приватноправових і публічно-правових норм, спрямованих на впорядкування суспільних відносин з інформаційної безпеки.

При розгляді питань систематизації, класифікації права на інформацію, на

наш погляд, слід відокремити позицію, яка полягає в тому, що збирання інформації – це набуття, придбання, накопичення документованої або публічно оголошеної інформації громадянами, юридичними особами або державою. Зберігання інформації – це забезпечення її належного стану та матеріальних носіїв. Використання інформації – це задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб, держави. Поширення інформації – це розповсюдження, оприлюднення, реалізація у встановленому законом порядку документованої або публічно оголошеної інформації [1, с. 13]. Доступ до відкритої інформації (ст. 29 Закону України «Про інформацію» [12]) забезпечується поширенням її засобами масової комунікації. У ст. 42 Закону визначено учасників інформаційних відносин. Відповідно до цього ЗМІ як автори та розповсюдjuвачі інформації також належать до основних учасників інформаційних відносин. Їх стосується також ст. 46, де задекларовано, що інформація не може бути використана для закликів до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганди війни, насильства, жорстокості, розпалювання расової, національної, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини.

Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» [15] визначає порядок всебічного й об'єктивного висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування ЗМІ і захисту їх від монопольного впливу органів тієї чи іншої гілки державної влади або органів місцевого самоврядування.

Так, ст. 2 цього Закону визначено загальні засади висвітлення такої діяльності в ЗМІ. При цьому, з одного боку, органи державної влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані надавати ЗМІ повну інформацію про свою діяльність через відповідні інформаційні служби цих органів, забезпечувати журналістам вільний доступ до неї, крім випадків, передбачених Законом України «Про державну таємницю» [9]. З іншого боку, вони не повинні чинити на них будь-якого тиску і втручатися в їх виробничий процес,

незважаючи на те, що ці органи державної влади та органи місцевого самоврядування в окремих випадках можуть бути їхніми засновниками (співзасновниками). У свою чергу, ЗМІ можуть проводити власне розслідування та аналіз діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, давати їй власну оцінку, коментувати. Проте при цьому головними вимогами, що пред'являються до роботи ЗМІ, повинні бути об'єктивність, всебічність, незалежність досліджень. Що ж стосується оприлюднення офіційної інформації, то в цьому випадку розрив або змішування змісту офіційної інформації коментарями ЗМІ або журналістом не допускається.

У ст. 3 даного Закону розглядається питання акредитації журналістів і технічних працівників ЗМІ при органах державної влади та органах місцевого самоврядування [9]. Ці заходи, з одного боку, сприяють прозорості діяльності цих органів, що є однією із необхідних умов здійснення демократичних перетворень в Україні, з іншого – слугують забезпеченню інформаційної безпеки держави.

Одним із шляхів забезпечення інформаційної безпеки держави у сфері телерадіомовлення є забезпечення державної інформаційної політики шляхом створення спеціальних звітів і репортажів про найважливіші заходи в цій сфері діяльності держави, проведення прямих теле- і радіотрансляцій про діяльність державних органів, що здійснюють інформаційну політику, організації систематичних проблемних, тематичних теле- і радіопередач, що потребує опрацювання порядку фінансування недержавних організацій телерадіомовлення щодо освітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Державна політика у сфері телерадіомовлення зумовила відкриття каналів для неконтрольованої, відомчої тарифної політики, що обернулося непосильним вантажем для більшості членів суспільства, призвело до економічного виснаження інформаційної сфери. В останні роки здійснювалася руйнівна для цієї сфери структурна перебудова державного

телебачення і радіомовлення за принципами монополістичної корпоратизації.

Свого часу з метою поліпшення забезпечення конституційного права громадян у сфері інформації, а також реалізації законів України «Про інформацію» [12] і «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» [15] та інших законодавчих актів було видано розпорядження Президента України «Про додаткові заходи щодо поліпшення інформаційної діяльності» від 05.10.1998 р. [10]. Відповідно до нього, зокрема, Кабінету Міністрів України було запропоновано у двомісячний термін затвердити план заходів з розвитку інформаційної інфраструктури в регіонах України, спрямованих на забезпечення прав і інтересів громадян у сфері інформації, поліпшення організаційної і фінансової підтримки ЗМІ в областях і районах, і забезпечити його виконання. Міністерству інформації України було доручено забезпечити оперативне доведення до ЗМІ об'єктивної науково обгрунтованої аналітичної інформації про сучасні політичні, соціально-економічні проблеми в державі в цілому та в її регіонах, перспективи їх вирішення. Нагадувалось також про необхідність підготовки пропозицій щодо внесення змін в законодавчі акти, що забезпечували б посилення державного контролю за дотриманням суб'єктами інформаційної діяльності вимог чинного законодавства.

Не випадково в проекті Закону України «Про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України» [11] запропоновано визначення і регулювання на правових засадах інформаційного суверенітету України, гарантії розвитку і захисту національного інформаційного простору та зміцнення інформаційної безпеки як складової частини державного суверенітету та системи національної безпеки України.

З цього ж приводу слід нагадати про Указ Президента України «Про Комісію з питань інформаційної безпеки» від 03.02.1998 р. [13], метою якого є забезпечення розробки пропозицій щодо реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки, що також відповідає п. 28 ст. 106 Конституції України.

Розширена анотація
статті Конової О. В. на тему: «Правові засади забезпечення
інформаційної безпеки держави в діяльності телерадіокомпаній»

Kononova O., Competitor of the Department of Business Law, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
«**Legal basis information security states of broadcasters**»

Problem setting. The need for the emergence and development of the law of information security explained by the need to organize social relations that occur between individuals and legal entities, citizens' associations and public authorities for creating, collecting, receiving, storage, use, distribution, security, information security. For the implementation of public policy at the National Security and Defense Council of Ukraine has interdepartmental committee on information policy and information security, which is an advisory body.

Meanwhile, freedom of information is not only determining natural right (freedom) rights, it is the basis of building a free information society, which can not happen without the full freedom of information their citizens.

Analysis of recent publications and sources. Research practical implementation of business entities in different sectors of the national economy have been the subject of many studies such as lawyers: A. M. Vinnyk, D. V. Zadyhaylo, G. L. Znamenskii, V. K. Mamutov, V. M. Pashkov, A. P. Podtserkovnyy, V. A. Ustimenko, V. S. Shcherbina more. However indication scientists did not pay enough attention to the peculiarities of economic activities and broadcasting organizations providing information security in carrying out such activities.

Formulation purposes. The purpose of this paper is to organize social relations that occur between individuals and legal entities, public associations and public administration for creating, collecting, receiving, storage, use, distribution, security, information security, and studies of private and public and legal rules aimed at streamlining public relations information security.

The main material. One way of ensuring information security in the area of broadcasting is to provide public information policy by creating custom reports and reports on the most important measures in this area of the state, of direct television and radio streams on the activities of public bodies operating information policy of systematic problem, thematic TV and radio programs that require processing procedure for funding NGOs broadcasting lighting activities of state and local governments.

Prospects for the state information policy in Ukraine broadcasting primarily be related to the development of international information, the formation of an international information space.

The basic principles of broadcasting regulation enshrined fundamental documents of the European institutions. For the EU, this principle is the freedom to provide services, and for the Council of Europe - the right to freedom of expression.

Questions mechanisms of information exchange between state and society and between the public and private media for Ukraine in recent years is relevant. This refers to the need to introduce the concept of a unified state propaganda and increased state control over the circulation of information, the return of state capacity sufficient to inform the public about their goals and intentions.

Conclusion. Thus, a key element of the concept of "information security" is national interests that unite these components of national security: 1) avoid potential interference with the information system and the information stored therein; 2) prevent the manifestation of freedom of speech and access to information; 3) preventing the spread of media cult of violence, cruelty, pornography; 4) prevent computer crime and computer terrorism; 5) to prevent the disclosure of information of state or other provided by law, secret and confidential information that is publicly owned or directed at the needs and national interests of society and the state; 6) prevent attempts to manipulate public opinion, including through dissemination of false, incomplete or biased information; 7) preventing the disclosure of information resources, violation of the integrity or malfunction of the device.